

Nr 416.

Av herr **Adelswärd**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förändringar i gällande grundlagsbestämmelser om sättet för val till första kammaren m. m.

I min motion nr 216 vid 1907 års riksdag yttrades bl. a.: »En nödvändig förutsättning för en lugn samhällsutveckling måste vara, att representationsskicket under jämförelsevis långa tidsperioder förblir i huvudsak oförändrat och att icke det politiska arbetet störes av oupphörliga strider om förändring av detsamma. Det måste därför vara av största betydelse, att, då en representationsförändring företages, denna grundligt genomföres, så att icke på dagordningen stående frågor, som kunna inverka på densamma, lämnas olösta, och framför allt så, att den nya representationens medlemmar själva och det av dem representerade folkets flertal från början känna sig tillfredsställda med den gjorda reformen. Vid en representationsförändring synes därför steget icke böra tagas för kort, utan fullt ut, för att därefter må kunna i detta avseende påräknas någon tids lugn i samhällslivet.»

1909 års lösning av representationsfrågan fyllde icke dessa krav och gav icke dessa förutsättningar för ett lugnt framåtskridande. Framdriven av en stark folkmening står frågan nu åter på dagordningen, närmast i form av kungl. proposition om ändrade grunder för den kommunala rösträtten samt i anledning därav väckta motioner.

Det är obestriddigt, att en av orsakerna till detta förhållande ligger däri, att reformen av 1909 ej tog tillbörlig hänsyn till frågan om första kammaren, dess ställning och sammansättning och till spörsmålet om förhållandet mellan kamrarna. Valrätten till andra kammaren dominerade då så starkt, att förstakammarreformen endast blev ett komplement, en

kompromiss och en halvmesyr, som redan i sig bar fröet till nya stridigheter och nya missförhållanden.

Vad som då försumrades bör nu avhjälpas. Gamla misstag och ett ensidigt hänsynstagande till en enda sida av spörsmålet böra icke ånyo få omöjliggöra en grundlig och radikal lösning av vår representationsfråga. Rösträttsgrundvalen till första kammaren är endast en del i ett stort och sammanhängande helt, och en demokratisering av denna grundval är icke ensam tillräcklig att avhjälpa bristerna i det nuvarande representationsskicket.

I den kungl. propositionen har departementschefen anfört såsom skäl för att frågan om en omläggning av första kammaren på nya grundvalar ej nu upptagits, att den graderade skalan icke kan anses såsom något väsentligt moment i det svenska tvåkammerssystemet och att principerna för detta system således på intet sätt äventyras genom dess avskaffande. Rösträttsfrågan kan och bör därför behandlas fristående utan sammankoppling med andra konstitutionella spörsmål och prövas huvudsakligen ur kommunala synpunkter.

Jag instämmer med departementschefen däruti, att denna fråga ej nödvändigt behöver sammankopplas med frågan om ändrade grunder för första kammarens sammansättning. Jag ifrågasätter således ej, att de ovillkorligen lösas i ett sammanhang. Men å andra sidan synas de mig stå ett sådant intimt samband med varandra, att det är önskvärt, att, då den kommunala rösträttsfrågan löses, hänsyn tages jämväl till konsekvenserna i avseende på representationsskicket i dess helhet.

Då jag i detta hänseende torde företräda en från en del av mina politiska meningsfränder något avvikande mening, anser jag mig böra särskilt motivera, att jag nu framlägger ett mera omfattande förslag.

Mot lösningen av den kommunala rösträttsfrågan enligt Kungl. Maj:ts förslag har jag i och för sig intet att erinra. Med hänsyn till dess betydelse för de kommunala förhållandena finnes enligt min uppfattning ingen anledning till anmärkning. Men däremot blir den kommunala rösträtten såsom grund för val till första kammaren fortfarande otillfredsställande.

Enligt det nu framlagda förslaget skulle rösträtten till första kammaren fortfarande begränsas till dem, som till kommunen erlägga skatt. Valrätten skulle fortfarande inträda vid fyllda 21 år samt såsom nu omfatta jämväl kvinnor. Detta innebär å ena sidan en begränsning och å andra sidan en utvidgning av rösträtten till första kammaren i jämförelse med den till andra kammaren, som båda stå i strid med de principer, enligt vilka båda dessa rösträttsgrundvalar i tvåkammerssystemet

mets intresse vanligen bruka särskiljas. Enligt min mening böra alla censusstreck borttagas, men däremot åldersstrecket för rösträtt till första kammaren höjes för att åt denna kammare garantera en större mogenhet och erfarenhet.

Vidare binder man genom den nu föreslagna reformen valrätten till första kammaren ännu fastare vid de kommunala organisationerna, och i den kungl. propositionen uttalas ett uttryckligt gillande av denna anordning. Såsom framgår av vad här nedan anföres, hyser jag i denna punkt en annan mening än den i den kungl. propositionen framförda. Den sammanblandning av politiska och kommunala uppgifter, som blivit en följd av den nuvarande anordningen, har verkat förryckande på framför allt landstingens sammansättning och verksamhet på ett sätt, mot vilket anmärkningar synas berättigade.

Nu påpekade direkta olägenheter av bibehållandet av nuvarande valrätt till första kammaren synas mig vara av den betydelse, att man icke kan bortse från dem vid en reformering av den kommunala rösträtten. Det synes mig dessutom som om, då högern framlagt positiva förslag av för vänstern fullkomligt oantaglig innebörd, som till sina verkningar blott skulle bli skenreformer och som synas vittna om så ringa förståelse för folkmening och tidsutveckling, att de knappast förefalla allvarligt menade — då vore det en försummelse, om icke även från vänsterhåll ett positivt förslag framkomme, givande riktlinjerna för en rationell lösning av problemet, som torde kunna godtagas av ett flertal av folket. Till dessa negativa argument komma sedan de positiva skäl för en mera omfattande revision av vår författning, vilka här nedan i den mera speciella motiveringen anföras.

Härvid har jag icke särskilt upptagit frågan om den kvinnliga rösträtten. Då jag skrev min motion 1907, räknades den kvinnliga rösträtten knappast ännu till de praktiskt politiska spörsmålen, och ehuru redan då avgjord anhängare till utvidgad rösträtt även till kvinnor, inskränkte jag mig av rena opportunitetsskäl att endast påpeka det inkonsekventa i, att kvinnor hade rösträtt till första kammaren, men icke till andra kammaren. Utvecklingen har sedan dess gått hastigt, och kvinnans rösträtt torde höra till de reformkrav på ifrågavarande område, som röna det minsta motståndet. Det är självfallet, att enligt min mening i konsekvens med de grundsatser för val till första kammaren, som jag gör gällande, kvinnan bör erhålla rösträtt och valbarhet till första kammaren, i samma stund hon erhåller dem till andra kammaren.

Från åtskilliga håll och senast i herr Hildebrands motion i andra kammaren har framförts tanken att införa intresserepresentationens princip i vår författning genom att helt eller delvis bygga första kammaren på val

av särskilda yrkessammanslutningar och sociala organisationer eller särskilda klassbildningar. Detta vore säkerligen ett missgrepp. Klassvalen ha visserligen länge varit föremål för diskussion, men ha i modern tid kommit till föga användning, och den erfarenhet, som finnes, manar ej till efterföljd. Att nu hos oss med den ofullgångna sociala differentiering, som utmärker det svenska samhället, försöka ett experiment i den riktningen, skulle endast leda till olyckliga följder.

De svårigheter, som inställa sig, när det gäller att praktiskt omsätta dessa teorier, ha emellertid ej samma avgörande betydelse, som de principiella betänkligheterna mot själva grundtanken. Klassvalen skulle innebära en fullständig brytning med hela den princip, på vilken den moderna folkrepresentationen är uppbyggd, nämligen att vad som där representeras är ej de enskilda individerna, ej heller de olika klasser, yrken eller sammanslutningar, som utkristalliserat sig i samhället, utan folket i dess helhet. Den har att tillvarataga och skydda *alla* medborgares intressen, oberoende av deras sociala ställning eller samhörighet med en viss yrkesgrupp — en grundsats, som fått ett tydligt och klart uttryck i riksdagsordningens första paragraf. Den uppdelning av samhället i klasser och yrkesgrupper, som är en förutsättning för intresserepresentationen, och dessa gruppers utrustande med representationsrätt i riksdagen, innebär endast ett återupplivande av det länge sedan försvunna ständssamhället och dess representativa institutioner.

Det har ofta från samma håll, från vilket tanken på införandet av en intesserepresentation nu med intresse omfattas, påpekats såsom en fara, att de politiska partierna utveckla sig till rena intressepartier och detta ur den synpunkten, att allmänintressena då skulle skjutas åt sidan för klass- och privatintressen. Genom klassvalen skulle detta med rätta klandrade missförhållande sättas i system och legaliseras.

En annan konsekvens skulle bli det imperativa mandatet. Den klassvalda representanten skulle känna det som sin huvudsakliga uppgift att hävda de exklusiva särintressen han blivit satt att företräda, han skulle känna sig såsom ombud för respektiva yrkesgrupper och således i sitt handlande bli bunden vid valkorporationen på ett sätt, som ingalunda står i överensstämmelse med gängse principer och i vår grundlag uttalade grundsatser.

Slutligen må i detta sammanhang även påpekas oförenligheten mellan klassvalen och de proportionella valen. Dessa institut äro två alternativ, som äro varandra så grundsatsenligt motsatta, att de ej kunna låta sig förenas. Införas klassvalen, fordrar konsekvensen att de proportionella övergivas.

I de motioner i ämnet, som framförts i första kammaren av hr Clason m. fl. och i andra kammaren av hrr Räf och Magnusson i Tumhult, ha antytts andra riktlinjer för en reformering av rösträttsgrundvalen till första kammaren. Det flerrösts-system, som av dessa motionärer förordas, innebär emellertid ingen som helst lösning av det reformspörsmål, som här föreligger. Motionärernas huvudsyfte synes vara att bibehålla första kammaren i möjligaste mån oförändrad; det hela blir då en kringgående rörelse, avsedd att neutralisera verkningarna av en reform, som motionärerna själva icke kunna förneka behovet av.

Dessutom är den förstärkta rösträtt, som motionärerna vilja sätta i stället för den nuvarande kommunala röstskalan, behäftad med många brister. En så anordnad rösträtt kommer alltid att bibehålla den karaktär av godtycklig värdesättning av de enskilda medborgarnas politiska kvalifikationer, som kommit den nuvarande röstskalan att förlora varje stöd i det allmänna rättsmedvetandet. Flerrösts-systemet, det må f. ö. vara organiserat på vad sätt som helst, blir mer eller mindre en klassvalrätt. De kategorier av medborgare, som kunna ifrågakomma att erhålla tilläggsröster, stämplas i och med denna premiering som en slags överklass, gentemot vilken den övriga delen av valmanskåren känner sig stå i ett politiskt och socialt motsatsförhållande. Vad man ville övervinna, medborgarrättens gradering efter inkomst och förmögenhet, skulle man alltså ånyo lagfästa, om också i en annan form.

Att systemet därjämte lider av en inre motsägelse faller genast i ögonen. När man premierar vad man anser vara den politiska dugligheten på sätt, som här föreslås, är meningen uppenbarligen att skaffa ett korrektiv mot verkningarna av den politiska oduglighetens inflytande. Men varför då ej taga steget fullt ut och ge rösträtt endast åt dem, som anses vara verkligen kvalificerade och helt och hållet utesluta de övriga?

Om följaktligen våra sociala, historiska och politiska förutsättningar peka bort från såväl klassvalen som flerrösts-systemet, så måste vi på annat håll söka en lösning av vår representationsfråga. Att första kammaren måste demokratiseras till sitt ursprung ger sig ej endast av de senaste årens erfarenheter, utan även av den iakttagelsen, att en övre kammare kan bibehålla sitt konstitutionella inflytande och sitt politiska berättigande, endast i den mån en allmän folkmening känner sig tillfredsställd med dess demokratiska underlag. Det kan således anses ligga även en omtanke om tvåkammers-systemets bestånd i det framförda kravet på en demokratisering av rösträttsgrundvalen till denna kammare.

Man har emellertid härvid att ej se saken uteslutande ur synpunkten att finna en praktisk-politisk motivering och ett försvar för kammarens

existens och inflytande genom att skapa ett demokratiskt underlag. Förändringar, föranledda endast av ett sådant ensidigt betraktelsesätt måste förr eller senare leda till att första kammaren förlorar sin karaktär av överhus, varmed också skulle vara tillspillogivna fördelarna av ett tvåkammerssystem, nämligen en grundligare och allsidigare behandling av ärendena, garantier mot förhastade och okloka beslut, tillbörligt hänsynstagande till sådana samhälleliga intressen, som ej inom den tillfälliga i valen till andra kammaren uttryckta folkopinionen kommit till sin rätt o. s. v.

För att undvika en sådan utveckling synes det mig av vikt, att nu tages upp till behandling den ständigt undanskjutna frågan om förhållandet mellan kamrarna i syfte att finna en ny formulering för deras samverkan och för första kammarens ställning och uppgift, som bättre motsvarar de nuvarande politiska förutsättningarna. Kan man här finna en lösning, som ger tillbörligt utrymme åt berättigade demokratiska krav, har man sedan friare händer vid utformandet av de betingelser, på vilka kammarens överhuskvalifikationer skola grunda sig.

Bildandet av första kammaren.

Rörande grundvalen för första kammaren ansluter jag mig till de synpunkter, som i Kungl. Maj:ts ovannämnda proposition uttalas om nödvändigheten att rösträttsbestämmelserna underkastas sådana förändringar, som betingas av ett bättre tillgodoseende av de moderna principerna om allmän medborgerlig rätt. Däremot hyser jag fortfarande tvivel om lämpligheten att bibehålla de nuvarande valkorporationerna, landstingen och stadsfullmäktige. Om denna fråga yttrades i min motion av 1907 följande:

*Om det sålunda måste betraktas såsom minst sagt tvivelaktigt, om man med bibehållande av landsting och stadsfullmäktige såsom valkorporationer vinner vad som därmed åsyftas, kan man däremot betrakta såsom säkert, att denna deras dubbla uppgift, tillfälligtvis politisk och i regel och i huvudsak ekonomisk, kommer att högst ofördelaktigt inverka på deras sammansättning och kontinuitet med tanke endast på den sistnämnda uppgiften.

Då denna, som bör vara huvudsak, sålunda kommer att lida på, att den politiska uppgiften bibehålles, och då enligt mitt förmenande intet i realiteten är därmed att vinna i avseende å första kammarens sammansättning, synes det mig klokare, att valen till denna kammare icke åläggas landstingen och stadsfullmäktige, varigenom dessa korporationer komma

att utses uteslutande med avseende fäst på deras egentliga, ekonomiska och kommunala uppgift.

Den sammanblandning av kommunala och rent politiska intressen och synpunkter, som blivit en nödvändig följd av att fortfarande till dessa kommunala institutioner förlägga förstakammarvalen, kommer enligt mitt förmenande att på ett ofördelaktigt sätt inverka på lösningen av såväl den politiska som kommunala rösträttsfrågan och föranleda, att de politiska striderna indragas i det kommunala livet. De kommunala institutionerna skulle komma att bildas genom proportionella val, grundade på politiska partigrupperingar.»

De betänkligheter, som här uttalades mot bibehållandet av landstingen och stadsfullmäktige som valkorporationer, ha visat sig blott alltför grundade. Dessa institutioner ha i denna sin egenskap fått en politisk karaktär och sammansättning, som för deras uppgifter i övrigt är fullkomligt främmande, och de politiska stridernas indragande i det kommunala livet har på många håll blivit en olycklig verklighet.

Då valfunktionen till första kammaren uppdrogs åt de kommunala självstyrelseorganen, var det i förhoppning att denna anordning skulle bidra att göra valen »till uttryck för ett upplyst tänkesätt», då deltagandet i en om allmänna ärenden rådplägende församling ansågs skola giva landstingsmännen »en mera vidgad synkrets än som kan påräknas, vare sig hos omedelbart väljande menigheter eller hos elektorerna, utsedda endast för ett visst val». Själva förutsättningen för dessa förhoppningar var emellertid det antagandet, att landstingsmännen icke skulle »komma att utses med något huvudsakligt avseende å befattningen att stundom vara elektorerna till riksdagsmän». Som vi alla veta har detta förhållande efter 1909 års reform blivit fullkomligt omkastat. Landstingsvalen gå nu helt och hållet i de politiska stridernas tecken, och i avseende på förstakammarvalen ha landstingsmandaten fått en ganska utpräglad imperativ karaktär. Härmed har också det förnämsta skälet för bibehållandet av den gamla ordningen försvunnit.

Jag finner mig under sådana förhållanden ej böra underlåta att ånyo framföra mitt förslag om införandet av länsvis, enligt proportionell valmetod valda elektorsförsamlingar såsom valkorporationer till första kammaren.

Såsom ett led i det system av »garantier», som avse att bevara och stärka kammarens överhuskaraktär, finner jag likaledes anledning att åter upptaga det i motionen framförda förslaget om *högre åldersstreck* för rösträtt till första kammaren, vilket jag fortfarande anser lämpligen böra sättas till 30 år. Denna anordning har, sedan den då av mig förslags-

vis framkastades, vunnit tillämpning bl. a. i den danska grundlagsreformen av 1915 och utgör ett av de allmännast anlitade medlen för bevarandet av den övre kammarens självständiga karaktär och politiska auktoritet. I motionen anfördes såsom stöd för förslaget:

»Det synes mig ligga en fullt logisk grund för en sådan inskränkning, som drabbar alla lika och som ur väljarekåren utsovrar de element, som i levnadsvanor och åskådningssätt ännu äro minst stadgade och vederhäftiga och sålunda minst äro ägnade att utse ledamöter i första kammaren. Jag utgår härvid från den förutsättningen, att denna kammares uppgift är att inom representationen utgöra det återhållande elementet samt att trygga mot tvära omkastningar och tillfälliga opinioners alltför stora inflytande.

Då val till första kammaren inom varje valkrets endast skulle komma att äga rum vart sjätte år, bleve medelåldern vid första valtillfället $32\frac{1}{2}$ år. Röstberättigade till första kammaren skulle komma att utgöra 83 % av röstberättigade till andra kammaren, och av de röstande komme omkring 85 % att utgöras av gifta eller med andra ord av sådana, som bildat familj samt i regeln äro bofasta och ofta besitta ett ' eget hem ' och av dessa orsaker måste antagas hava de riktiga förutsättningarna för att välja medlemmar i första kammaren.»

Beträffande valbarhetsvillkoren och bestämmelserna om arvode anser jag, att den ordning, som 1909 infördes, visserligen ur flera synpunkter lämnade rum för kritik. Emellertid torde dessa bestämmelser numera ha så vuxit in i det allmänna medvetandet, att jag icke finner anledning nu föreslå någon ändring, som skulle innebära en återgång.

Genom dessa anordningar skulle karaktärsskillnaden mellan kamrarna framgå huvudsakligen ur de indirekta valen, de större valkretsarna den högre valrättsåldern vid val till första kammaren, den bibehållna successiva förnyelsen och längre valperioden samt den likaledes bibehållna, nu tillämpade census för valbarhet. För att ytterligare kvalificera kammaren för den reglerande, återhållande och kontinuitetsbevarande uppgift, som bör tillkomma densamma, kunde tänkas även andra utvägar. Av dessa, som av mig här endast antydhas, må nämnas uppställandet av särskilda valbarhetskategorier, så definierade, att den kommunala och politiska insikten och erfarenheten, den fackliga sakkunskapen och den högre bildningen bereddes en särskilt gynnad ställning. Med hänsyn till svårigheterna att finna någon rationell grund vid utskiljandet av dessa kategorier, vill jag här framkasta tanken på en utväg, som i princip och till sitt

syfte sammanfaller med den sistnämnda. Man kunde tänka sig tillskapandet av en särskild valbarhetsklass, rekryterad vare sig genom utnämningar av Kungl. Maj:t på förslag från vissa myndigheter och organisationer eller på annat sätt. En sådan anordning borde, riktigt tillämpad, ge stora möjligheter att åt första kammaren förvärva den politiska insikt, erfarenhet och auktoritet, som bör vara utmärkande för densamma. Likaledes, och detta i syfte att göra ett slut på det frivilliga bostadsband, som de nuvarande valkorporationerna i så stor utsträckning ålägga sig, samt på den vägen nå fram till ett friare urval vid utseendet av ledamöterna, kunde tänkas ett avskiljande av ett visst antal mandat från de förutsatta elektorskollegierna och deras tillsättande genom ett för hela riket gemensamt valkollegium, bestående av de olika länens elektorsförsamlingar, verkande som en enhetlig valkorporation. En sådan utväg skulle endast bli en ytterligare utveckling av det de större valkretsarnas system, som, efter vad erfarenheterna från främmande länder ge vid handen, utgör en av de allmännast tillämpade kvalitetsförstärkande instituten vid tillskapandet av en övre kammare.

Emellertid torde även, fränsett sådana möjligheter, karaktärsolikheten mellan kamrarna bli tillräckligt betonad genom de föreslagna anordningarna och framförallt bör åldersstrecket för rösträttens utövande åt första kammaren ge en prägel av mera mognad erfarenhet och insikt. Härom gäller enligt min mening fortfarande vad som i meranämnda motion uttalades: »Långt ifrån att nu ifrågasätta grund för bildandet av första kammaren skulle i realiteten innebära en övergång till enkammersystem, vågar jag hålla före, att det fastmera skall bidra till tvåkammersystemets bevästande. Första kammaren, sålunda bildad, blir en lika »folkvald» kammare som andra kammaren och får därigenom ock större auktoritet. Större enhetlighet uppnås inom riksdagen i sin helhet, partibildningarna kunna, såsom med vårt representationsskick bäst förenligt, bliva för kamrarna gemensamma och kammare behöver icke stå mot kammare, representerande var sitt ytterlighetsparti.»

Förhållandet mellan kamrarna.

Jämte lösningen av de rent organisatoriska uppgifterna framstår som en huvudsaklig förutsättning för en god representation att finna ett regulativ för samarbetet mellan kamrarna i och för undvikandet av uppslitande meningsstrider och ihållande konflikter. Uppenbart, är att saknaden av ett sådant institut, varigenom konflikterna mellan kamrarna kunna utjämnas, medfört allvarsamma olägenheter. Det är detta, som

hos oss inlett och utvecklat det olyckliga kompromissväsende, som karakteriserar hela vårt politiska liv och främst det lagstiftande arbetet och som i stället för verkliga till grunden gående reformer givit halvmesyrrer, nödortföttigt hoplappade sammanjämkningar och försenade reformer.

Endast om tvåkammerssystemet visar sig kunna uppfylla sin uppgift, att säkerställa en grundligare och allsidigare behandling av ärendena, att tjänstgöra såsom en konstitutionell garanti mot eventuella maktutvidgningstendenser hos den nedre kammaren, att i representationens arbete trygga den kontinuitet, som skulle äventyras, därest en för kort tid vald och för ständiga omkastningar utsatt kammare ensam representerade folket o. s. v., är det av godo. Men det blir av ondo, om det leder därefter, att utvecklingen icke endast återhålles, utan förhindras, att arbetet på goda och sunda reformer avstannar och det parlamentariska arbetet försumpas. Erfarenheten från de sista decennierna av det svenska tvåkammerssystemet tyder på, att en reformering i den riktning jag föreslår är nödvändig, om det skall bibehålla sin livskraft och för framtidens statsliv och samhällsutveckling bliva till gagn och icke till skada.

Att stridiga meningar mellan kamrarna skola komma att göra sig gällande, även om första kammaren till grunden demokratiseras, är otvivelaktigt. Länder med överhus av den mest demokratiska sammansättning ha gjort erfarenheter i den riktningen. Svårigheterna kunna under sådana förhållanden t. o. m. te sig ännu större och olösligare, då båda kamrarna kunna peka på sitt folkliga ursprung såsom stöd för ett ihärdigt fasthållande vid den en gång intagna ståndpunkten.

En sådan reglering av tvåkammerssystemet och förhållandet mellan kamrarna, som går ut på första kammarens underordnande under den andra, genom införandet av suspensivt veto, synes mig sakna förutsättningar i vårt statsskicks allmänna karaktär. 1909 års reform kan dessutom sägas ha definitivt uteslutit detta alternativ i och med den demokratisering av första kammaren som då inleddes. Och i ett sådant representationsskick, som här ovan i sina konturer skisserats, har det suspensiva vetot, ensidigt tillämpat på första kammaren, ingen plats. Likaväl som ett folkligt ursprung är en nödvändig förutsättning för första kammarens likställdhet med den andra i politisk makt och politiskt inflytande, likaväl blir denna »lika makt och myndighet» en ofrånkomlig följd av den konsekvent tillämpade folkvalsprincipen.

En annan utväg har av mig tidigare föreslagits, såväl i min motion i ämnet 1907 som i en motion nr 149 i andra kammaren 1906. Det förslag, som där framställdes, finner jag skäl ånyo upptaga i den formen, att

gemensam votering skall tillämpas, utom i de fall som nu gällande riksdagsordning förutsätter, jämväl beträffande lagstiftningsfrågor, som ej äro grundlagsfrågor, under vissa förutsättningar. Dessa förutsättningar kunna angivas på följande sätt: Har en fråga av sådan natur i endast ena kammaren antagits, men i medkammaren uppnått en minoritet för bifall, uppgående till minst en fjärdedel av kammarens hela ledamotsantal, och har den efter ordinarie nyval till andra kammaren änyo i oförändrat skick av endera kammaren antagits samt i medkammaren uppnått nyssnämnda minoritet för bifall, skall den avgöras genom gemensam votering.

I den nyssnämnda motionen av år 1906 anfördes såsom stöd för detta förslag bl. a. följande:

»De föreslagna ändringarna i kamrarnas ömsesidighetsförhållanden innebära icke en inskränkning i endast första kammarens inflytande, utan de gälla likaväl för andra kammaren, fastän de, beträffande den sistnämnda, på grund av dess större ledamotsantal i praktiken komma att verka mindre inskränkande.»

Vidare framhålles, hurusom reformen skulle innebära en naturlig och konsekvent utveckling av i vår författning redan förefintliga former, utan att frågor angående den kommunala lagstiftningen, vilka helst borde lösas oberoende av författningsfrågan, däri inblandades.

»Rent praktiskt sett skulle den föreslagna reformen, oavsett rösträttsfrågan, säkerligen medföra flera direkta fördelar. Först och främst skulle den skydda första kammaren för de angrepp mot dess bestånd, som otvivelaktigt öppet eller förtäckt komma att göras, den skulle höja kammarens auktoritet och prestige och konsolidera densamma, samt dämpa den misstro och misstämning mot densamma, som faktiskt inom stora samhällslager för närvarande göra sig gällande, den skulle underlätta lagstiftningsarbetet och den skulle förhindra att lagförslag, i och för sig av största behov och nytta, falla endast på grund av någon mindre väsentlig detalj.»

Till denna motivering vill jag nu endast foga en hänvisning till de upprepade stridigheter mellan kamrarna, som efter genomförandet av 1909 års reform förekommit, vilka stridigheter oupphörligt skjutit på framtiden viktiga, av tidsläget synnerligen påkallade reformer av social eller konstitutionell innebörd. Erfarenheterna från dessa år utgöra en ytterligare maning att söka efter sådana utvägar, som kunna vara ägnade att mildra tvåkammerssystemets olägenheter och öka möjligheterna att utnyttja dess fördelar.

Under hänvisning till vad jag härovan anført får jag vördsamt hemställa,

att riksdagen måtte besluta, att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa en utredning angående de ändringar i grundlagarna, som erfordras för förändringar i valsättet till första kammaren och beträffande förhållandet mellan kamrarne m. m. i enlighet med de riktlinjer jag i motionen angivit, och till riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 7 maj 1918.

Theodor Adelswärd.